Bausmių skyrimo nuostatų formalizavimo problemos

Alfredas Kiškis - Lietuvos teisės akademijos doktorantas

Į publikacijų sąrašą

Pastaba: šis straipsnio variantas skiriasi nuo žurnale "Justitia" atspausdinto varianto redakcinio pobūdžio pataisymais.

Teismas, skirdamas bausmę už kriminalinį nusikaltimą, susiduria su problema, kaip nusikaltimo įvykio ir subjekto kokybines charakteristikas paversti konkrečios bausmės kiekybine išraiška. Paskyręs konkrečią laisvės atėmimo trukmę, teismas visada, išskyrus kai kuriuos atvejus, negali pagrįsti, kodėl paskirta trukmė yra būtent tokia, o ne, sakysim, pusę metų ilgesnė ar trumpesnė. Nebent jis remtųsi precedentu, kuris savo ruožtu to padaryti taip pat negalėjo. Jeigu "*...veiksnių, kurie laikomi atsakomybę lengvinančiomis ar sunkinančiomis aplinkybėmis, įtaka bausmės skyrimui įstatymu neapibrėžta, automatiškai užprogramuojama nelygybė ir kartu neteisingumas*"[1]. Skirtingi teismai, esant vienodoms aplinkybėms, natūraliai skiria nevienodas bausmes. Jie vadovaujasi skirtinga logika, nes kiekybinė logika įstatyme neįvardinta. Tačiau teisėjas - ne "karvė ant ledo" ir ne viešpats dievas, "kurio keliai nežinomi"... Teismai turi patys gerai suprasti, kokia logika vadovaujantis skiria būtent tokio dydžio bausmę. Šią logiką turi žinoti teisiamasis ir visuomenė, kad jie galėtų vertinti teismo sprendimą teisingumo aspektu. Tai svarbu bausmės tikslams pasiekti. Ta logika turėtų būti visuotina ir privaloma, t.y. sunorminta. Tada bus galimas bausmės teisingumas ir visų lygybė prieš įstatymą.

Lietuvos Respublikos naujojo Baudžiamojo kodekso atskiruose "*...bendrosios dalies straipsniuose (kaip ir dabar galiojančiame įstatyme) turi būti pateikti atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių sąrašai. Bendrojoje dalyje taip pat reikėtų suformuluoti atskirą straipsnį, kuriame tos aplinkybės būtų susietos su bausmės švelninimu ar griežtinimu, t.y. būtų nustatytos bausmės skyrimo taisyklės, esant minėtoms aplinkybėms*."[2] Susipažinę su naujojo BK projektu[3], matome, kad žengtas didelis žingsnis bausmių skyrimo nuostatų

sukonkretinimo linkme. Projekto VIII skyriuje "Bausmės skyrimas" ne tik išvardintos atsakomybę lengvinančios bei sunkinančios aplinkybės, bet ir pateiktos kai kurios nuostatos, kaip į šias aplinkybes reikia atsižvelgti, skiriant bausmę. BK projekto 58 straipsnio "Bausmės skyrimas, esant atsakomybę lengvinančių ir atsakomybę sunkinančių aplinkybių" pirmoji dalis sako:

"*Esant šio Kodekso 56 straipsnyje numatytų atsakomybę lengvinančių aplinkybių ir nesant šio Kodekso 57 straipsnyje numatytų atsakomybę sunkinančių aplinkybių, teismas skiria:*

1. *Bausmę, nesusijusią su laisvės atėmimo bausme, kai įstatyme numatytos kelių rūšių bausmės.*
2. *Laisvės atėmimo bausmę, mažesnę, negu įstatymo straipsnio sankcijoje už padarytą nusikaltimą nustatytas bausmės vidurkis, kai įstatymas numato tik laisvės atėmimo bausmę.*"[4]

Šio straipsnio trečiojoje dalyje įtvirtintos atvirkštinės nuostatos tam atvejui, kai yra tik atsakomybę sunkinančių aplinkybių. Ketvirtojoje dalyje - nuostatos, esant sunkinančių ir lengvinančių aplinkybių.

Tokio pobūdžio nuostatos nurodo bausmės skyrimo ribas. Tačiau Projekte nepasakyta, kokio konkretaus dydžio bausmę reikia skirti, jeigu yra, pavyzdžiui, viena atsakomybę lengvinanti aplinkybė, o jeigu dvi, o jei trys... Juk reikia nuspręsti konkrečiai.

Tegu, sakysim, konkretus teismas esant vienai atsakomybę sunkinančiai aplinkybei paskyrė bausmę intervale tarp sankcijoje numatyto bausmių vidurkio ir maksimalios bausmės. Po kurio laiko tas pats teismas nagrinėja analogišką bylą, tik jau su dviem sunkinančiomis aplinkybėmis. Žinoma, jis tikriausiai paskirs maždaug tiek pat didesnę bausmę, kiek anksčiau skirtoji bausmė buvo didesnė už sankcijos bausmių vidurkį, jeigu sunkinančias aplinkybes jis laiko vienodai reikšmingomis. Dar po kurio laiko tas pats teismas nagrinėja analogišką bylą jau su 3 sunkinančiomis aplinkybėmis. Norėdamas išlaikyti tą pačią logiką, jis turi žengti tokį pat žingsnelį, kaip ir anksčiau. Tačiau, sakysim, paaiškėja, kad žingsneliai buvo pasirinkti per dideli. Už tris sunkinančias aplinkybes, teismas jau turėtų skirti bausmę, didesnę, negu įstatymo sankcijoje numatyta maksimali bausmė. Todėl trečiu atveju jis skiria sankcijos numatytą maksimalią bausmę. Tačiau esant keturiom sunkinančiom aplinkybėm šis teismas analogiškoje byloje tegali skirti vėl tik sankcijos numatytą maksimalią bausmę. Jis nebegali atsižvelgti į papildomą sunkinančią aplinkybę ir priverstas skirti vienodą bausmę už sunkesnę veiką.

Kitokia, taip pat nelogiška, situacija gali susiklostyti, kai teismas pasirenka per

mažą bausmės intervalą, atitinkantį vieną sunkinančią aplinkybę. Tokiu atveju šis teismas niekais paverčia įstatymo numatytą sankcijos maksimalią ribą, nes jis šios ribos niekada nepasieks.

Žinoma, tai tik hipotezės, tačiau išanalizavus konkrečių teismų praktiką, tokių "neapgalvotų žingsnelių" galima būtų rasti. O ką jau kalbėti apie tokių "žingsnelių" vienodumą skirtinguose teismuose.

Dar sudėtingiau įgyvendinti teisingumą ir lygybę analogiškose bylose, esant kartu ir atsakomybę lengvinančioms, ir sunkinančioms aplinkybėms. Šioms situacijoms reglamentuoti yra skirta Projekto 58 straipsnio 4 dalis, kurioje sakoma, kad "*...paskyrus laisvės atėmimo bausmę, jos dydis negali viršyti įstatymo sankcijoje už padarytą nusikaltimą nustatyto bausmės vidurkio*"[5]. Taigi, remiantis šia nuostata, esant tik vienai lengvinančiai aplinkybei ir, pavyzdžiui, tiek vienai, tiek ir trejoms sunkinančioms aplinkybėms, bausmės dydis neturėtų viršyti sankcijoje nustatyto bausmės vidurkio. Mūsų nuomone, tokia Projekto nuostata diskutuotina teisingumo požiūriu.

BK Projekto 59 straipsnis numato aplinkybes, kurioms esant galimas švelnesnės negu įstatymo numatytas bausmės skyrimas, 60 straipsnis - bausmių skyrimą, padarius kelias nusikalstamas veikas, 61 straipsnis - bausmės skyrimą, kai neatlikus bausmės padaroma nauja veika, 62 straipsnis - bausmių sudėjimo ir pakeitimo taisykles ir t.t.

Apibendrinant galima pasakyti, kad **BK projekto** VIII skyriuje numatytose **bausmių skyrimo nuostatose yra nustatytos bausmių skyrimo ribos ir bausmių skyrimo išimtys. Tačiau nenumatytos pačios taisyklės**, kuriomis remiantis skiriama konkreti bausmė. Be abejo, net pati tobuliausia taisyklė negali apimti visų sudėtingos tikrovės problemų. Jas sprendžia teismas. Jis ne tik vykdo teisingumą, bet ir kuria teisę. Tačiau kiekvienam teismui reikalingas kažkoks pagrindas, atramos taškas, skiriant bausmę įstatymo numatytose ribose. Tas pagrindas gali būti precedentinė teisė (anglosaksų teisės tradicijos šalyse) arba statutinė teisė (romanų-germanų teisės tradicijos šalyse). Kiekviena iš jų turi ir pliusų, ir minusų. Lietuvos teismai galėtų naudotis turima baudžiamosios teisės normų kodifikacijos patirtimi, o situacijose, kurių neapima BK normos, - kurti precedentinę teisę.

Mes negalime pasiūlyti bausmių skyrimo taisyklių, apimančių iškart visus atvejus. Mes galime pradėti spręsti šią sudėtingą problemą nuo paprasčiausių situacijų. Jei pavyks išspręsti, galima pagalvoti ir apie sudėtingesnius atvejus. Mes norime padėti teisėjams įvardinti naudojamą logiką, ją formalizuoti ir tuo palengvinti bausmės skyrimo problemos sprendimą.

Apsiribokime klasikiniu atveju, kai skiriama bausmė asmeniui, kuris vienas įvykdė nusikaltimą, už kurį įstatymas numato tik laisvės atėmimo bausmę. Pagal BK projektą - tai sunkių ir recidyvinių nusikaltimų atvejai. Nusikaltimai, už kuriuos turi būti skiriamos kitos rūšies bausmės, čia nebus nagrinėjami.

Siūlomų formalizuotų bausmės skyrimo taisyklių išeities pozicijos yra įstatymo sankcijoje numatyta mažiausia ir didžiausia bausmė, bei BK bendrojoje dalyje išvardintos atsakomybę lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės. Siūlomos taisyklės tik papildo jau įtvirtintas Projekto straipsniuose bausmių skyrimo ribas ir išimtis. Taisyklės yra skirtos tik tiems atvejams, kai įstatymas kiekybiškai neįvardija, kokio dydžio bausmę skirti. Jei yra aplinkybės, kurioms esant įstatymas numato išimtį, tai ši išimtis ir galioja. Pavyzdžiui, jei yra aplinkybės, pagal BK projektą šalinančios baudžiamąją atsakomybę (Projekto V skyrius), tai baudžiamoji atsakomybė neskiriama, siūlomos taisyklės nenaudojamos.

Sakykim, asmuo padarė nusikaltimą, už kurį jam galima skirti tik laisvės atėmimo bausmę. Laikysime, kad BK projekte visos devynios lengvinančios aplinkybės[6] yra lygiavertės, taip pat lygiavertės ir visos septynios sunkinančios aplinkybės[7]. Ar išsamus šių aplinkybių sąrašas ir ar teisinga jas laikyti lygiavertėmis - šių klausimų čia nenagrinėsime.[8]

Siūlome tokią laisvės atėmimo trukmės apskaičiavimo formulę:

$$\mathbf{T} = \frac{\mathbf{D}+\mathbf{M}}{\mathbf{2}} + \frac{\mathbf{D}-\mathbf{M}}{\mathbf{2}} \bullet \left(\frac{\mathbf{S}}{7} - \frac{\mathbf{L}}{9} \right) \qquad (1)$$

T - skiriama laisvės atėmimo bausmės trukmė (metais),

D - didžiausias sankcijoje numatytas laisvės atėmimo laikas (metais),

M - mažiausias sankcijoje numatytas laisvės atėmimo laikas (metais),

S - atsakomybę sunkinančių aplinkybių skaičius, konkretaus nusikaltimo atžvilgiu,

L - atsakomybę lengvinančių aplinkybių skaičius, konkretaus nusikaltimo atžvilgiu.

Formulė nenustato galutinio bausmės dydžio. Ji tik siūlo teismui formalizuotai nustatytą bausmės dydį, kuris gali būti atramos tašku teismui galutinai skiriant bausmę. Pažiūrėkime kaip veikia formulė.

Jei nėra atsakomybę sunkinančių ir lengvinančių aplinkybių (**S** = 0, **L** = 0), tai

laisvės atėmimo laikas, apskaičiuotas pagal formulę bus sankcijoje numatytų didžiausios ir mažiausios bausmės vidurkiui (**D**+**M**)/2. Tai logiška.

Jei yra tik sunkinančios aplinkybės, o lengvinančių nėra (**L** = 0), tai laisvės atėmimo laikas, apskaičiuotas pagal formulę bus intervale tarp sankcijoje numatyto bausmės vidurkio ir maksimalios bausmės. Apskaičiuotas bausmės dydis priklausys nuo atsakomybę sunkinančių aplinkybių skaičiaus **S** ir bus tuo didesnis, kuo daugiau yra sunkinančių aplinkybių. Dalyba iš 7, t.y. iš maksimalaus sunkinančių aplinkybių skaičiaus, užtikrina bausmės intervalo nuo vidurkio iki maksimalios sankcijoje numatytos bausmės padalinimą į vienodo dydžio septynis intervalus. Todėl už kiekvieną sunkinančią aplinkybę bus skiriamas tinkamas visoms aplinkybėms vienodas bausmės trukmės intervalas, ir niekada neišeisime už maksimalios bausmės ribų.

Jei yra tik lengvinančios aplinkybės, o sunkinančių nėra (**S** = 0), tai laisvės atėmimo laikas, apskaičiuotas pagal formulę, bus intervale tarp sankcijoje numatyto bausmės vidurkio ir minimalios bausmės. Apskaičiuotas bausmės dydis priklausys nuo atsakomybę lengvinančių aplinkybių skaičiaus ir bus tuo mažesnis, kuo daugiau yra lengvinančių aplinkybių. Dalyba iš 9, t.y. iš maksimalaus lengvinančių aplinkybių skaičiaus, užtikrina bausmės intervalo nuo minimalios sankcijoje numatytos bausmės iki vidurkio padalinimą į vienodo dydžio devynis intervalus. Todėl už kiekvieną lengvinančią aplinkybę bus skiriamas tinkamas visoms aplinkybėms vienodas bausmės trukmės intervalas, ir niekada neišeisime už minimalios bausmės ribų. Žinoma, BK projekto 59 straipsnio numatytais atvejais bus galima skirti švelnesnę, negu įstatymo numatytą bausmę.

Jei yra visos sunkinančios aplinkybės, o lengvinančių nėra (**S** = 7, **L** = 0), tai laisvės atėmimo laikas, apskaičiuotas pagal formulę bus lygus didžiausiai sankcijoje numatytai bausmei.

Jei yra visos lengvinančios aplinkybės, o sunkinančių nėra (**L** = 9, **S** = 0), tai laisvės atėmimo laikas, apskaičiuotas pagal formulę bus lygus mažiausiai sankcijoje numatytai bausmei.

Jei yra dalis sunkinančių ir dalis lengvinančių aplinkybių, tai laisvės atėmimo laikas, apskaičiuotas pagal formulę, bus intervale tarp sankcijoje numatytos didžiausios ir mažiausios bausmės, priklausomai nuo esamų faktorių kiekio.

Matome, kad formulė veikia gerai. Tačiau praktikoje net teoriškai negali būti visos devynios atsakomybę lengvinančios aplinkybės. Praktikoje gali būti viena, dvi, išimtinais atvejais trys lengvinančios aplinkybės. Tarp atsakomybę lengvinančių aplinkybių (Projekto 56 str.) yra viena kitą pašalinančios

aplinkybės. Pavyzdžiui, niekada vieno nusikaltimo atveju negali būti kartu lengvinančios aplinkybės: šeštoji ("*veika padaryta nukentėjusiojo, esant beviltiškoje padėtyje, prašymu*") ir aštuntoji ("*veika padaryta peržengiant būtinosios ginties ribas...*").

Iš 7 atsakomybę sunkinančių aplinkybių (Projekto 57 str.), praktikoje maksimaliai būna 3, ypatingai retais atvejais - 4. Todėl formulėje *(1)* sunkinančių aplinkybių skaičiaus dalijimas iš 7 privestų prie to, kad praktiškai niekada nebūtų pasiekiamas bausmės maksimumas. Analogiškai lengvinančių aplinkybių dalijimas iš 9 privestų prie to, kad praktiškai niekada nebūtų pasiekiamas bausmės minimumas.

Iš kitos pusės, vieni teismai, esant 3 sunkinančioms aplinkybėms ir nesant lengvinančių, skiria maksimalią bausmę, o esant 3 lengvinančioms aplinkybėms ir nesant sunkinančių, skiria minimalią bausmę. Kiti teismai maksimalią bausmę skiria, esant 2 sunkinančioms aplinkybėms ir nesant lengvinančių, o minimalią bausmę - esant 2 lengvinančioms aplinkybėms ir nesant sunkinančių.

Į visa tai atsižvelgę, pirmiausia panagrinėkime atvejį, kai skiriama maksimali (minimali) bausmė, esant tik 2 atsakomybę sunkinančioms (lengvinančioms) aplinkybėms. Tada formulėje *(1)* atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių skaičių padalinkime iš 2. Tada, dalybą iš 2 iškėlę prieš skliaustus, gausime

$$\mathbf{T} = \frac{\mathbf{D}+\mathbf{M}}{\mathbf{2}} + \frac{\mathbf{D}-\mathbf{M}}{\mathbf{4}} \bullet \left(\mathbf{S}-\mathbf{L} \right) \qquad (2)$$

Pavyzdžiui, asmuo padarė vagystę, įsibraudamas į gyvenamąją patalpą. Šis nusikaltimas kvalifikuojamas pagal dabar galiojančio BK 271 straipsnio 3 dalį. Sankcijoje numatyta laisvės atėmimo bausmė nuo 4 iki 8 metų (**M** = 4, **D** = 8). Sakykim nusikaltimas padarytas, esant 1 atsakomybę sunkinančiai ir 2 lengvinančioms aplinkybėms (**S** = 1, **L** = 2). Pagal formulę *(2)* apskaičiuota laisvės atėmimo trukmė:

$$\mathbf{T} = \frac{\mathbf{8}+\mathbf{4}}{\mathbf{2}} + \frac{\mathbf{8}-\mathbf{4}}{\mathbf{4}} \bullet (\mathbf{1}-\mathbf{2}) = \mathbf{5} \text{ (metai)}$$

Skaičiuojant **S** ir **L** reikšmes reiktų neužmiršti BK projekto 56 ir 57 straipsnių antrųjų dalių, kurios sako, kad skiriant bausmę, negali būti atsižvelgta į tokią atsakomybę lengvinančią (sunkinančią) aplinkybę, kuri įstatyme numatyta kaip nusikaltimo sudėties požymis ir panaudota kvalifikuojant veiką.

Pažiūrėkime, kaip veiktų formulė *(2)* dabar galiojančio BK atveju keturių

nusikaltimų: piktybinio chuliganizmo (225 str. 2 d.), vagystės (271 str. 1 d.), vagystės, padarytos įsibraunant į gyvenamąją patalpą (271 str. 3 d.) ir tyčinio nužudymo (104 str.), atžvilgiu. Teismai skaičiavimo pagal formulę *(2)* rezultatus, gautus pirmoje lentelėje, gali palyginti su savo praktikoje priimamais sprendimais.

Lentelė 1.

Eil. Nr.	BK str. - d.	Min. sank.	Maks. sank.	Vid. sank.	Rezultatas, esant aplinkybėms					
					1 leng.	2 leng.	1 sun.	2 sun.	2 leng. 1 sun.	1 leng. 2 sun.
1.	225 - 2	1	5	3	2	1	4	5	2	4
2.	271 - 1[9]	0	4	2	1	0	3	4	1	3
3.	271 - 3	4	8	6	5	4	7	8	5	7
4.	104	5	12	8,5	6,75	5	-[10]	-	-	-

Pirmoje lentelėje rezultatai gauti panaudojant formulę *(2)*, t.y. esamų byloje atsakomybę sunkinančių ir lengvinančių aplinkybių skaičiai buvo padalinti iš dviejų. Šiuo atveju mes laikėme, kad sankcijoje numatyta maksimali bausmė skiriama, esant 2 sunkinančioms aplinkybėms ir nesant lengvinančių. Analogiškai - minimali bausmė skiriama, esant 2 lengvinančioms aplinkybėms ir nesant sunkinančių. Tačiau kiti teismai skiria maksimalią bausmę, esant 3 sunkinančioms aplinkybėms ir nesant lengvinančių; taip pat minimalią bausmę, esant 3 lengvinančioms aplinkybėms ir nesant sunkinančių. Tuo remdamiesi atsakomybę sunkinančių ir lengvinančių aplinkybių skaičius formulėje *(1)* padalinkime ne iš 2, o iš 3. Tada, dalybą iš 3 iškėlę prieš skliaustus, gausime

$$\mathbf{T} = \frac{\mathbf{D}+\mathbf{M}}{\mathbf{2}} + \frac{\mathbf{D}-\mathbf{M}}{\mathbf{6}} \bullet \left(\mathbf{S}-\mathbf{L} \right) \qquad (3)$$

Analogiškai kaip ir formulės *(2)* atveju, paskaičiuokime laisvės atėmimo trukmę, panaudojant formulę *(3)*. Skaičiavimo pagal formulę *(3)* rezultatus, gautus antroje lentelėje, teismai gali palyginti su savo praktikoje priimamais sprendimais. Joje nepateikti skaičiai tiems atvejams, kai yra tik 3 lengvinančios (tik 3 sunkinančios)

aplinkybės, nesant sunkinančių (lengvinančių), nes tada pagal formulę gautume sankcijoje numatytą bausmės minimumą (maksimumą).

Lentelė 2.

Eil. Nr.	BK str. - d.	Min. sank.	Maks. sank.	Vid. sank.	Rezultatas, esant aplinkybėms					
					1 leng.	2 leng.	1 sun.	2 sun.	2 leng. 1 sun.	1 leng. 2 sun.
1.	225 - 2	1	5	3	2,33	1,67	3,67	4,33	2,33	3,67
2.	271 - 1	0	4	2	1,33	0,67	2,67	3,33	1,33	2,67
3.	271 - 3	4	8	6	5,33	4,67	6,67	7,33	5,33	6,67
4.	104	5	12	8,5	7,33	6,17	-	-	-	-

Kaip matome kiekvienoje iš šių lentelių, viena lengvinanti aplinkybė kompensuoja vieną sunkinančią. Pavyzdžiui, visos bausmės trukmės reikšmės, esant 2 lengvinančioms ir 1 sunkinančiai aplinkybei, yra lygios reikšmėms, esant tik vienai lengvinančiai aplinkybei, ir t.t. Todėl tokiose lentelėse du paskutiniai stulpeliai yra nebūtini.

Remiantis viena iš formulių nesunkiai galima būtų padaryti tokio tipo lentelę atžvilgiu visų nusikaltimų, už kuriuos numatyta laisvės atėmimo sankcija. Teisėjai joje galėtų susirasti nusikaltimą atitinkančią reikšmę ir ja naudotis kaip atramos tašku, skirdami galutinę bausmę, atsižvelgdami į asmenybę ir kitas aplinkybes. Teisėjai, pasinaudodami kalkuliatoriumi, ir patys galėtų nesunkiai pasiskaičiuoti bet kurią formulės reikšmę. Formulė savyje slepia taisyklę. Todėl ji vertingesnė už apskaičiuotų reikšmių lentelę ir gali būti pritaikyta naujiems atvejams.

Formulėje *(2)* bausmės dydžio intervalas tarp sankcijos vidurkio ir maksimumo (minimumo) padalinamas į 2 lygias dalis, o formulėje *(3)* - į 3 lygias dalis. Kuri formulė *(2)* ar *(3)* geriau tinka teismų priimamiems sprendimams formalizuoti, tegu vertina teisėjai. Manome, kad šiame vertinime reikėtų skirti du tikslus. Pirmas tikslas - tobulinti teismų praktiką bausmių skyrimo nuostatų unifikavimo, loginio pagrįstumo linkme. Antras, kad rezultatai, apskaičiuoti pagal konkrečią

formulę, būtų kuo panašesni į dabartinę teismų praktiką, jai atitiktų. Manome, kad abu šie tikslai yra svarbūs. Istoriškai bausmių skyrimo nuostatos formavosi daugiau ar mažiau "žiūrint į lubas". Todėl perėjimas prie vieningų formalizuotų nuostatų neišvengiamai būtų susijęs su kai kurių teismų anksčiau naudotos logikos "sulaužymu". Iš kitos pusės, per daug nenutolti nuo teismų praktikos mus įpareigoja pats bausmių nuostatų formalizavimo tikslas. Formulėje *(3)* numatyta galimybė atsižvelgti į daugiau aplinkybių, kurios realiai gali būti vienoje byloje. Todėl šia prasme ji labiau pagrįsta.

IŠVADOS.

1. Bausmių skyrimo formalizuotos taisyklės galėtų būti įtrauktos į naująjį BK arba būti metodiniai nurodymai, padedantys formuoti vieningą teismų praktiką.
2. Teismai turėtų susitarti, už kiek tik lengvinančių (tik sunkinančių) aplinkybių skirti minimalią (maksimalią) bausmę.
3. Pateiktos formulės - tai pirmi žingsniai bandant formalizuoti bausmių skyrimo nuostatas. Jos apsiriboja sunkiais ir recidyviniais nusikaltimais - atvejais, kai įstatymas numato tik laisvės atėmimo bausmę. Ar galima būtų šias formules be pakeitimų tiesiogiai taikyti BK sankcijoms, kurios numato kelių rūšių bausmes? Kaip kiekybiškai įvertinti pasikėsinimą padaryti nusikaltimą? Ar iš viso jį reikia įvertinti skiriant bausmę? Kaip įvertinti nusikalstamą bendrininkavimą, pavojingą recidyvą? Tai klausimai teisininkų pamąstymui ir galbūt tolesniems tyrimams.

Išnašos:

[1] Piesliakas V. Bausmių skyrimo nuostatų tobulinimo problemos// Teisės problemos. -1996. -Nr. 2. -p. 11.

[2] ten pat - p. 15.

[3] Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas (projektas V)// Teisės problemos. -1996. -Nr. 4. -p. 30 - 134.

[4] ten pat - p. 54.

[5] ten pat - p. 55.

[6] BK projekto 56 str. 1 dalis.

[7] BK projekto 57 str. 1 dalis.

[8] "...bausmės skyrimo principai reikalauja baudžiamuosiuose įstatymuose numatyti išsamius lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių sąrašus bei jų hierarchiją, taip pat laisvės atėmimo skyrimo taisykles." - Švedas G. Dabartinė baudžiamoji politika Lietuvoje// Teisės problemos. -1997. -Nr. 4. -p. 10.

[9] Pagal dabar galiojantį BK šis nusikaltimas "baudžiamas laisvės atėmimu iki ketverių metų arba pataisos darbais, arba bauda". Ar tinka tiesiogiai taikyti formulę tuo atveju, kai teismas pasirinko būtent laisvės atėmimo bausmę, - atviras klausimas. - Aut. pastaba.

[10] Tyčinio nužudymo atveju, esant sunkinančioms aplinkybėms, turi būti taikomas BK ne 104 straipsnis, o 105 straipsnis ("Tyčinis nužudymas sunkinančiomis aplinkybėmis"). Todėl lentelėje 104 straipsnio atveju skaičiavimai neatlikti, esant bent vienai sunkinančiai aplinkybei. - Aut. pastaba.

Į publikacijų sąrašą

Redaguota: 1998.10.06